

Vallitukset

22.05.2023

LEPPÄVAARA LATURINKALLIO (Laturinkallio) TUKIKOHTA XXVIII:9

Sijainti. Espoon Lepävaarassa Vallikallion etelälaidalla Porarinkadun, Laturinkujan ja Harakantien rajaamalla alueella sijaitseva mäki.

Museovirasto

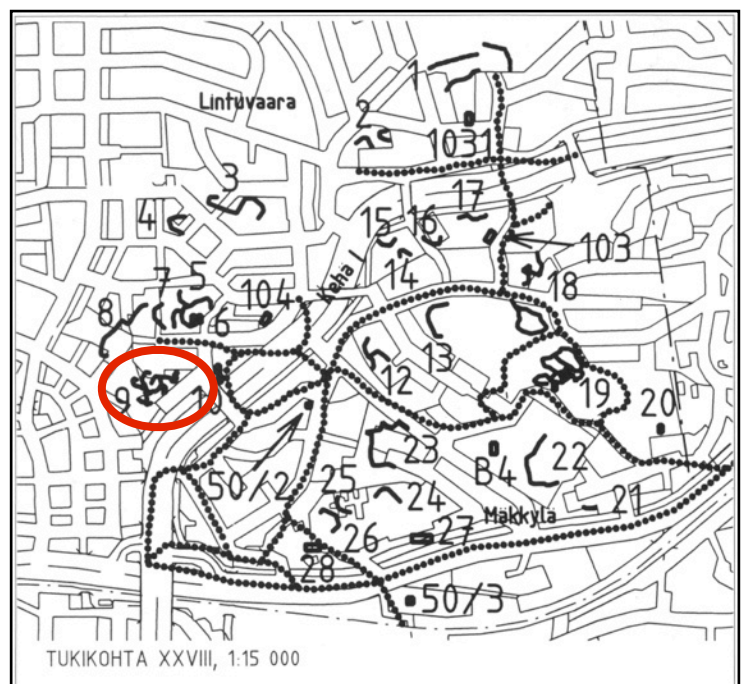
Tukikohta XXVIII:9 (Laturinkallio)

Museoviraston sivulla www.kyppi.fi on rakennusajankohdan lisäksi kuvailtu käytävien rakenteita ja pituuksia. Muista rakenteista on mainittu mm. seuraavaa (tiivistelmä): “Kaksi konekivääriasemaa, kaksi kivääri- tai tähystysasemaa. Kohteen keskiosissa on kaksi ilmeisesti avonaista maahan kaivettua poteroa. Niiden pohjamuoto on nelikulmainen. Puolustusaseman länsipäässä on kaksi ehjäkattoista suojahuonetta, joiden sisäseinät ovat aikanaan olleet hirsirakenteisia. Pohjoisosassa on betoninen kaksihuoneinen suojahuone. Lisäksi puolustus-asemassa on kolme sortunutta suojahuonetta, joista yksi on ollut huomattavan suurikokoinen. Yksi kallioon louhittu kuoppa suurikokoista suojahuonetta varten.” Noita “keskiosan maahan kaivettuja poteroita”, en nyt pysty varmuudella sijoittamaan paikalleen. Saattavat olla numerointini mukaan **S5** ja **S6**. Muuten museoviraston kuvaus vastaa havaintojani. Käytävien seinissä on näiden lisäksi aukkoja, koloja ym. joissa on voinut olla joitakin rakenteita tai ne on jääneet keskeneräisiksi.

Museoviraston sivulla mainitaan vielä: “Kohteen koillisosa on jäänyt kerrostalojen alle ja tuhoutunut. Länsiosan ehjien suojahuoneiden edustalla on aikanaan rakennettu talo, jolloin hautoja on täytetty.” Tuo koillisosa tarkoittanee lounaisosaa. Koillispuolella ei kartat tai inventoinnit viittaa rakenteiden jäämisestä kerrostalojen alle. Lounaispuolella sen sijaan Harakankuja 6 kerrostalo on selkeästi ilmakuvienkin mukaan käytävien päällä. Länsipään tuliasemille ja suojille johtava käytävä on tosiaan kateissa paikalla olleen rakennuksen kohdilta. Tuon rakennuksen kivijalkaa on hieman näkyvissä suojan **S8** edustalla.

Valokuvat 22.9.1991, 2.5.2023 ja
3.5.2023.
Muistiinpanot toukokuussa 2023

Tukikohdan XXVIII osien sijoittelu
“Maalinnoitus Espoossa” (1998) jul-
kaisun mukaan. ➔

Esipuhe

Vallikallion kohteet jäi 1990-luvulla omalta kohdaltani hyvin vähälle selvittelylle. Muistaakseni tein vain yhden pikaisen kuvausreissun. Piti mennä myöhemmin uudestaan mutta into loppui. En tuolloin tehnyt myöskään muistiinpanoja.

Nyt 2023 odottelin koko pitkän kevään jotta lumet sulaisi ja pääsisi kuvaamaan. Ensin kiersin Laajalahden lupauksenvuoren ja lopuksi kiireisesti Vallikallioon ennen kuin puihin tulee lehdet ja peittää kaiken näkyvyyden.

Vallikallio ja viereinen Laturinkallio osoittautuivat ennakkoaavistelujen mukaisesti laajoiksi ja monipuolisiksi. Samoin kohteet oli myös työläitä. Kovin tarkkaan selvittelyyn en siis yksityiskohtien osalta ryhtynyt kohteiden laajuuden takia. Pyrin kiertämään kaikki jäljellä olevat käytävät ja kuvaamaan tuliasemat, suojahuoneet ja muut oleelliset rakenteet. Mukana on myös omia pohdintoja mahdollisista kadonneista varustusten osista.

XXVIII:9

Matkalla Laturinkallion XXVIII:9 linnoitteita katsomaan vilkaisin ensin kohteen XXVIII:14-15 kohdilla olleiden koulurakennuksien purkutyömaata. Ei näkynyt linnoitteiden jäänteitä pihamaalla, yksi mahdollinen kallioleikkaus, ei muuta. Vilkaisin myös tykkiasemaan 104 tykinjalustaa ennen kuin kiipesin Laturinkallion itäpäästä kohteen XXVIII:9 varustuksia katselemaan.

Mäellä en ole käynyt sitten syyskuun vuonna 1991. Silloinkin käynti oli aika pikainen ja tarkempi inventointi jäi odottamaan. Meni sitten runsaat 30 vuotta kun pääsin paikalle uudestaan. Vanhastaan oli vain muutama valokuva ja joitakin hataria muistikuvia.

03

© MH 03.05.2023

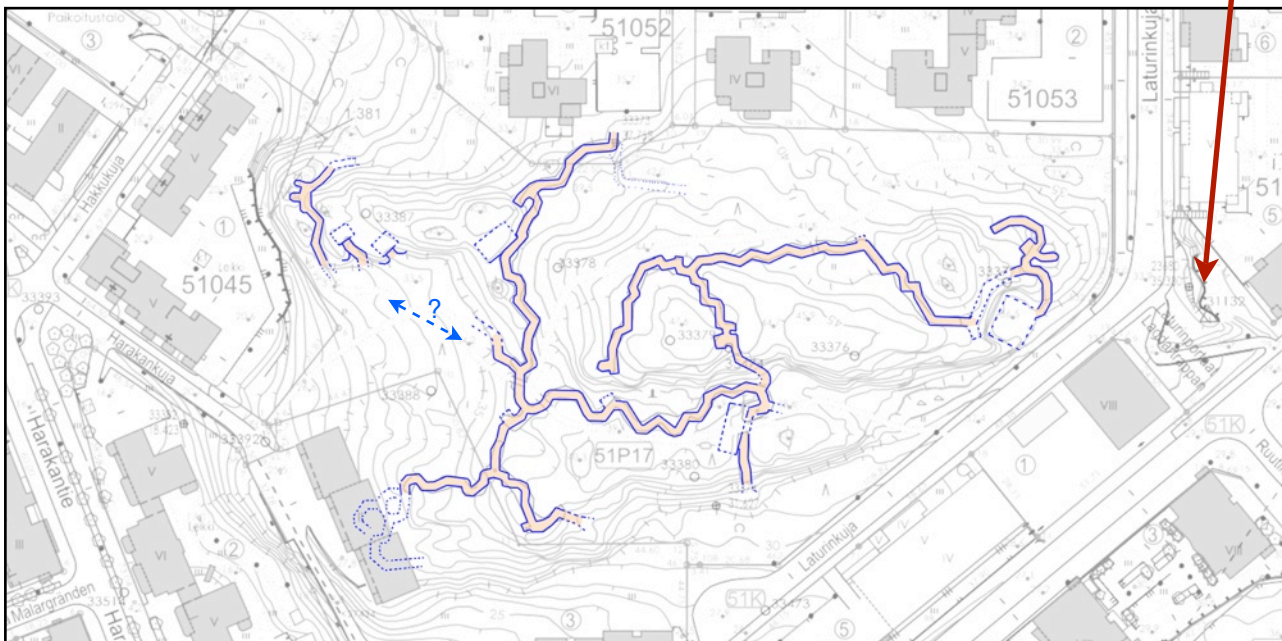
↑ Tukikohdan XXVIII:9 itäpääty. Taustalla Laturinkuja.

Itäpääty

Laturinkallion itäpuolella on kaksi kallioluolaa (XXVIII:10). Näille on johtanut tykkietiet niin idästä Mäkkylän suunnalta kuin etelästä Leppävaaran aseman suunnilta. Luolat on ilmeisemmin palvelleet niin tykkiasemaa 104 kuin viereisiä linnoitettuja mäkiä XXVIII:5-9. Luolien pohjoispuolelta on johtanut tie lännen suuntaan. Tuolta tieltä on noussut haara myös Laturinkallion laelle. Nykyään siinä on hoidettu ulkoilutie. Onko tuo tieyhteys linnoitteiden aikainen? Se on merkitty 1930-luvun karttoihin ja näkyy 1943 ilmakuvassa. Jonkinlaisen tie yhteyden luulisi mäen laelle olleen jo linnoitteiden rakentamisen aikaan.

Kohteen XXVIII:9 Käytäväverkosto. ↓

XXVIII:10

Luolien yläpuolella kulkee nykyään Laturinkuja ja heti sen laidasta lähtee rinne nousemaan jyrkäkästi ylöspäin. Jo kadulle näkyy A-tyyppin tuliaseman **T1** ampuma-aukko ja pykälöidyt aukon kyljet. A-tyyppin takana on pienen suojan **S1** räjäytetyt jäänteet. Suojalla on ollut kokoa noin 2m x 2m. Suojan pohjoispuolella on pieni pätkä kaarevaa käytävää, oletettavasti se on ampumahauta. Sen etureuna näyttäisi madaltuneen, aivan kuin ylin kivikerros olisi poistettu tai työt olisi jääneet kesken. Etureunassa on myös kolo, jossa on voinut olla tähytyspaikka.

Itäpäädyn käytävien alku tai loppu, Kuinka sen sitten ottaa. ↓

Ampumahaudan etureunassa on kolo. Onko siinä ollut joku rakenne tai tarkoitus tehdä jotain.

← T1

Itäpäädyn A-tyyppin tulipesäke. Tyylikkääst piilet ampuma-aukossa.

←

Tulipesäkkeen alapuolella on Laturinkuja. Pesäkkeeseen tutustumiseen vaatii siis vain hieman kapuamista.

←

Tulipesäkkeen takana on jäänteet sitä varten tarkoitetusta suojarahouksesta S1.

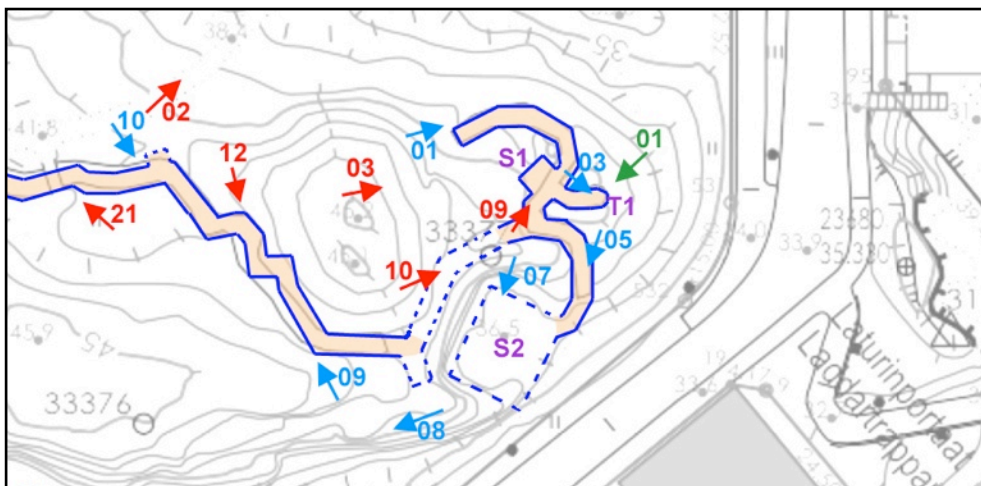
Tukikohta XXVIII:9
Itäosan valokuvien paikat.

22.9.1991 →

2.5.2023 →

3.5.2023 →

Tuliasemat (esim: **T1**) ja
suojahuoneet (esim: **S2**)
olen numeroinut jotta ne
voi yhdistää tekstin, kuvien
ja karttojen avulla toisiinsa.

Suojan **S1** ja tuliaseman **T1** eteläpuolella käytävä haarautuu. Toinen käytävänhaara alkaa kaartuen laskeutua alemmas. Osittain louhittu ja osin harkkokivillä tuettu käytävä johtaa suuren rakentamattoman suojahuoneen kuopalle **S2**. Suojan paikalla ei näy betoni- osia, vain louhittu kuoppa. Kuopan koko on leveydeltään yli 10m ja syvyyttä noin 7m.

Toinen käytävähaaroista johtaa länteen ja täyttyy pian, mutta sen paikkaa voi seurata edellä kuvatun suojankuopan takaseinän yläpuolelle. Käytävä on ilmeisesti johtanut suojan takaa mäen keskiosia kohti. Tuosta suojan takaisesta käytävästä näyttäisi olevan painanne rinteen reunalle jossa olisi hyvä paikka jollekin asemalle, tähystys- tai tuli-

↓ Suojalle **S2** laskeutuva harkkomuurattu käytävä ja itse suojan louhittu kuoppa. ↓

Mäen itäpäätä. Keskellä kuvaa itäpäättyyn johtava täyttynyt käytävä. Oikeassa reunassa varjoisa suojan S2 kuoppa, jonka yläpuolitse tuo käytävä on kulkenut.

Yhdyskäytävä jatkuu louhitun suojuhuoneen kuopan takaa jälleen selkeästi havaittavana, ensin länteen ja sitten muutaman mutkan kanssa luoteeseen. Käytävä tulee mäelle nousevan ulkoilutien viereen ja alkaa seurailemaan sitä lännen suuntaan. Se nousee samalla koko ajan hieman ylemmäs.

09

© MH 02.05.2023

↑ Itäpäädyn takana kulkeva yhdyskäytävä.

08

© MH 02.05.2023

← Mäen jyrkkä etelärinne.

Itäpään takana olevaa syvää ja louhittua yhdyskäytävää läheltä mäelle nousevaa tieuraa.

12

© MH 03.05.2023

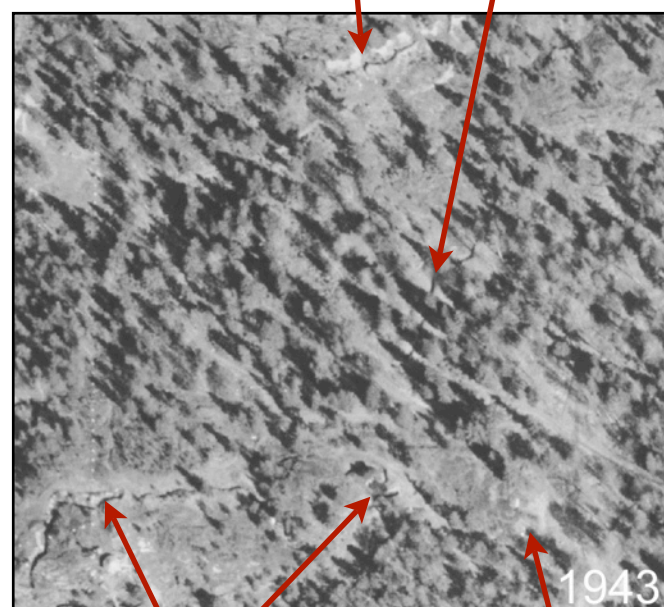
Kohta jossa yhdyskäytävä saapuu mäelle nousevan tien laidaan. Tuossa on käytävän kyljessä selkeä painanne. Tulasema vai käytävänhaara.

XXVIII:6

Mikä käytävä.

Kohdassa jossa käytävä saapuu ulkoilutien viereen, on käytävän laidassa painauma. Onko siihen ollut tarkoitus tehdä joku asema vai jopa käytävän haarauma. Tästä kohdasta on matkaa noin 60m siihen kohtaan, jossa ilmakuvasa vuodelta 1950 näkyy selvä käytävä. Se johti Porarinkatu 6 parkkipaikan kohdilla koilliseen kohti kohteen XXVIII:6 luolia. Mikä on tuon ilmakuvasa näkyvän käytävän tarkoitus ja miksi se päättyisi metsään niin lähelle mäen käytäväverkostoa? Tuolla 60m välillä on 1943 ja 1950 ilmakuviensa mukaan mäelle nousevan tien lisäksi 2 tonteille johtavaa tieuraa. Paikalla oleva käytävä on siis hyvin voinut peittyä.

Ulkoilutieltä on nykyään puinen silta käytävän yli. Hyvä niin, säästyypä käytävän seinämät paremmin kulutukselta.

XXVIII:9

XXVIII:10

Ulkoilutien vieressä kulkevan käytävän ylittävä silta.

02

© MH 03.05.2023

↑ Mäelle Laturinkujalta nouseva ulkoilureitti. Onko tämä alkujaan linnoitukseen liittyvä tykkitie.

Ulkoilutien vieressä mäen laelle suuntaava yhdyskäytävää.

Korkeimman laen itäpuolitse etelään suuntaava yhdyskäytävä

11

© MH 02.05.2023

19

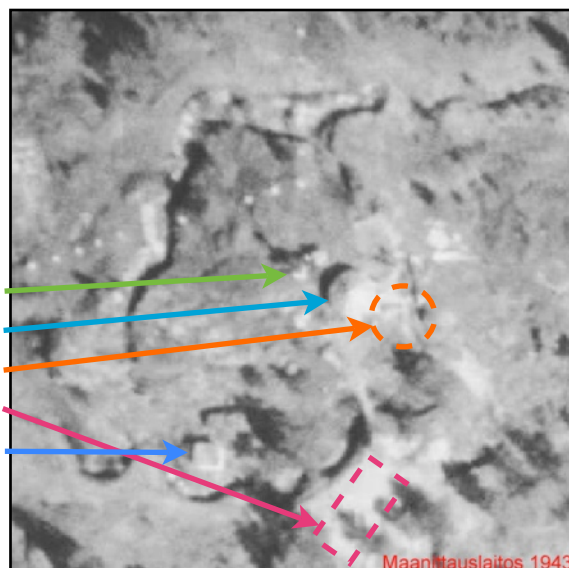
© MH 03.05.2023

Käytävä etelään ja etelärinteen suoja

Mäen idästä länteen nousevaa, lievästi sahalaitaista yhdyskäytävää on noin 50m. Sitten haarautuu etelään syvä ja louhittu käytävä. Käytävä johtaa mäen korkeimman kohdan itäpuolelle, jossa on räjäytetyn suojan (S4) jäänteet. Oivallinen paikka myös tuliasemalle, mutta tästä onkin laskeutunut käytävä alas. Suojan S4 koko on ollut pari metriä sivuunsa. Seinät on olleet hirrestä ja osin niiden ympärille valettua betonia. Katto on ollut kupolimainen. Käytävän puoleinen seinä on myös ollut hirrestä. Vuoden 1943 ilmakuvassa näkyy joku pyöreä rakennelma aivan suojan kyljessä. Rakennelman varjosta tulee mieleen armeijan puolijoukkueteltoa. Ilmakuvassa näkyy tuolla avokalliolla joitain muitakin varustuksien varjoja. Oliko II-maailmansodan aikainen tähystykseen tai viestintään liittyvä rakennelma.

Ilmakuva vuodelta 1943.

Jotain varustuksia
 "Puolijoukkueteltoa"
 Suojan S4 paikka
 Suojan S3 paikka
 Joku rakennelma?

Mäen laella olevan suojahuoneen S4 kuoppa. Kuopan malli on hieman epäselvä. Onko siinä ollut muuta kuin suoja ja sen ohittava käytävä?

Suojahuone S4. Betoninen katto on ollut poikkeuksellisesti kupolimainen. Suojan seinähirsien jäljet on näkyvissä.

Mäen etelärinnettä jyrkästi laskeutuva käytävä on täyttynyt kiven lohkareista varsinkin alaosaltaan. Alhaalla on kuitenkin selvästi havaittavissa käytävän yläreunaa. Täällä mäen välitasanteella on ollut suuri suojahuone **S3**, jonka katto on räjäytetty. Suojan katon alle voi kurkistaa parista paikasta. Suojalle on tullut syvä yhdyskäytävä alhaalta etelän suunnasta. Käytävä alkaa Laturinkujan päädyn kääntöpaikan tuntumasta.

15

© MH 02.05.2023

18

© MH 02.05.2023

↑ Mäen etelärinteeltä laskeutuva käytävä.
Käytävän reuna on hahmotettavissa.

↑ Suojan **S3** edestä Laturinkujalle laskeutuva käytävä.

16

© MH 02.05.2023

← Suojan **S3** viereen nousee idän suunnalta tieuraa muistuttava väylä.

Linnoitteiden eteläpuolella tielinjaukset ja rakentaminen on muuttunut useaan kertaan viimeisen 100 vuoden aikana. Nykyään paikalla on Laturinkuja. Ilmakuivat tai kartat ei kerro mahdollisista varustuksista Laturinkujan tietämillä. Ilmeisesti sieltä on kuitenkin ollut jonkinlainen yhteys linnoitteille.

Mäeltä laskeutuvalta käytävältä haarautuu yhdyskäytävä länteen hieman ennen suurta suojaa **S3**. Se johtaa välitasanteen varustuksille joista myöhemmin.

Nyt palataan takaisin mäen laelle.

← Suojan **S3** räjäytettyä kattoa. ↓

← Kurkistus katon alle.

Mäen laella

Palataan takaisin mäen laelle nousevan ulkoilutien viereen. Mäelle nousevan ulkoilutien pohjoispuolella eli alarinteellä on jonkun verran louhosta ja kiviä mutta viitteitä linnoitteista ei näkynyt. Mäen korkeimman kohdan pohjoispuolella on luonnon muodostama, käytävää muistuttava kallioseinä.

Mäen pohjoisrinteellä on kalliomuodostuma joka luo taakseen käytävämäisen tilan.

Käytävähaara josta lähtee vasemmalle mäen lakea kiertävät varustukset.

28

© MH 03.05.2023

←
Mäen lakialuetta kiertää
tyylikkäästi toteutettu
ampumahauta.

← ↓

35

© MH 03.05.2023

Etelään johtavan käytävän haarasta lähtien huippua kiertävä käytävä muuttuu ampumahaudaksi. Siisti betonoitu käytävän edusta ja muutama louhittu mutka sisämaan puolelle. Käytävässä on ampumakoroke ja panosura etuseinän ylälaidassa. Täältä on hyvät näkymät pidemmällekin. Kallion lakialue on avointa ja siistiä. Vielä kun nuo käytävät raivattaisiin vesakoista.

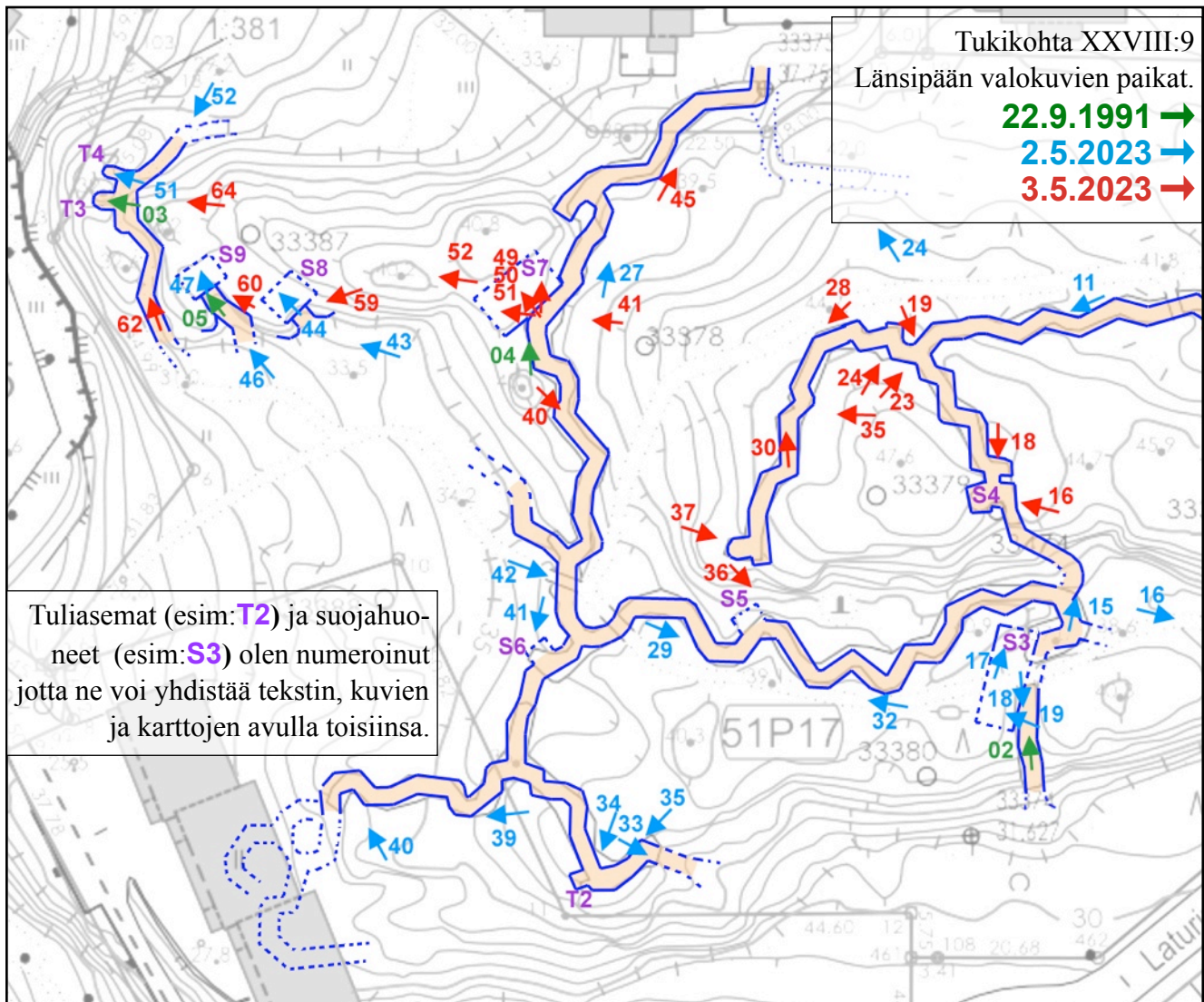
30

© MH 03.05.2023

←
Mäen lakialuetta kiertävän käytävän päate. Onko tässä ollut tuliasema?

Ampumahauta kääntyy huipun länsipuolitse etelään ja päättyy lopuksi jyrkän etelärinteeseen päälle. Käytävän päate on lähes täyttynyt ja siinä kasvaa tukevaa pensaikkoa. Päate muistuttaa vain pientä ampumahaudan pätkää. Betoniosia ei näy mikä viittaa tuliaseman tai tähystysaseman puuttumiseen. Paikalta on toki mahtavat näkymät, joten alempana rinteellä olevien varustusten valvontaa on ollut helppo suorittaa täältä.

↑↑ ja ↑

Suojahuone S7. Suoja on maastoutunut hyvin kallioiden väliseen painanteeseen. Suojan tasaisella katolla on hyvä paikka puutarhakalusteille.

Ehjä suoja ja pohjoinen käytävä

Laskeuduttaessa kallion korkeimmalta huipulta luoteeseen, tullaan suurelle suojahuoneelle S7. Tuon suojan katto on ehjä. Katolla on kokoa noin 10m x 5m. Suojan sisäänkäynnin edustan käytävää on täytetty mutta sisään näkee katon rajassa olevasta aukosta. Suoja on kaksihuoneinen ja siinä on vankat lautamuottiin valetut betoniseinät. Katosta on poistettu teräskiskot. Suojaa on täytetty niin, että vasemman puoleiseen huoneeseen mahtuisi juuri ja juuri ryömimään. Oikean puoleiseen pitäisikin jo luikerrella vatsallaan.

Suojan S7 sisätiloja. →

← Pohjoislaidan
käytävää.

Suojan **S7** edestä kulkeva käytävä on jatkunut pohjoiseen. Tämä käytävä on osin kallioon louhittua yhdyskäytävää mutta mukana on myös ampumahautaa. Aivan käytävän alapuolella on ollut huvila rakentamista jo 1943 ilmakuvaan mukaan ja 1930 luvun kartoissakin on tuolla rakennusten merkintöjä. Nykyään aivan käytävän kyljessä on kerrostalo. On siis selvää jotta käytävää on aikojen saatossa täytetty. Käytävän näkyvä osa päättyy Porarinkatu 10 rakennuksen nurkalle. Käytävä näyttäisi vielä kääntyvän parkkipaikkojen suuntaan. Onko käytävä jatkunut tästä eteenpäin. Vanhoissa ilmakuvissa näkyy käytävää yhtä pitkälle kuin maastossakin on jäljellä. Tällä kohtaa on metsämaata ollut aina nykyisten kerrostalojen rakentamiseen asti. Käytävä on siis voinut metsän suojassa jatkua aina Porarinkadun päädyn tietämille. Silloin oltaisiin jo hyvin lähellä kohteiden XXVIII: 5 ja 7 eteläisten käytävien päitä. Etäisyyttä kohteen XXVIII: 5 käytävään on hieman runsaat 100m. Aljakovin inventointikartassa 1915-1916 ei ole käytävämerkintää tälle välille.

Pohjoislaidan
käytävää. →

52

© MH 03.05.2023

Mäen länsipään päältä avautuu hyvät näkymät yli kattojen.

40

© MH 03.05.2023

↗
Suojalta S7 etelään
johtavaa käytävää ja
siellä olevat ulkoilurei-
tin sillat.
→

42

© MH 02.05.2023

←
Välitasanteen käytävä
mäen päältä nähtynä.
Kuvassa näkyy myös
suojan S5 paikka.

Välitasanteen käytävät

Ehjäkattoiselta suojalta (S7) jatkuu leveä ja osin täyttynyt käytävä etelän suuntaan. Noin 30m päästä haarautuu käytävä, joka laskeutuu länsipään suunnalle. Palaillaan tänne myöhemmin. Etelän suuntaan jatkettaessa alitetaan ulkoilutien puusilta ja ollaan jälleen käytävähaarassa. Tästä lähtee idän suuntaan yhdyskäytävä joka johtaa aikaisemmin kuvatulle etelärinteen suojalle (S3). Yhdyskäytävässä on laajoja mutkia ja yksi rinteen puolella olleen suojahuoneen (S5) rakentamaton kuoppa. Tuo kuoppa on louhoksen peitossa. Etelärinteen suojalle käytävä jatkuu osin maavallisena, syvänä ja reunoilta pyöristyneenä. Käytävä on täysin risukon ja ranteen paksuisten puiden vallassa. Käytävän ja rinteen välissä on ollut joku pieni rakennelma. Vuoden 1943 ilmakuvassa näkyy selvästi neliön muotoinen kohde (katso sivu 9).

←↑
Välitasanteen käytävä.

Lounaiset varustukset

Välitasanteen käytävän länsipäästä lähtee käytävähaara lounaaseen. Siinä on heti tuliaseman tai suojahuoneen (S6) paikkaa muistuttava painanne länsi-/luoteissuuntaan. Painanne on rakentamaton ja kasvillisuuden verhoama.

Käytävästä haarautuu etelärinteen jyrkänteen päälle taisteluväestölinja. Linjassa on betonivahvisteista hyväkuntoista ampumahautaa ja käytävän taitteessa katon osalta räjäytetty, takaa avoin B-tyyppin asema T2.

Käytävän kyljessä oleva painanne S6. Onko tähän ollut tarkoitus tehdä suojahuone vai tuliasema?

Lounaisten varustusten taitteessa oleva tuliasema tai tähtystysasema T2. ↓

↑ Lounaislaidan taisteluhautaa. Hyvät maisemat täältäkin.

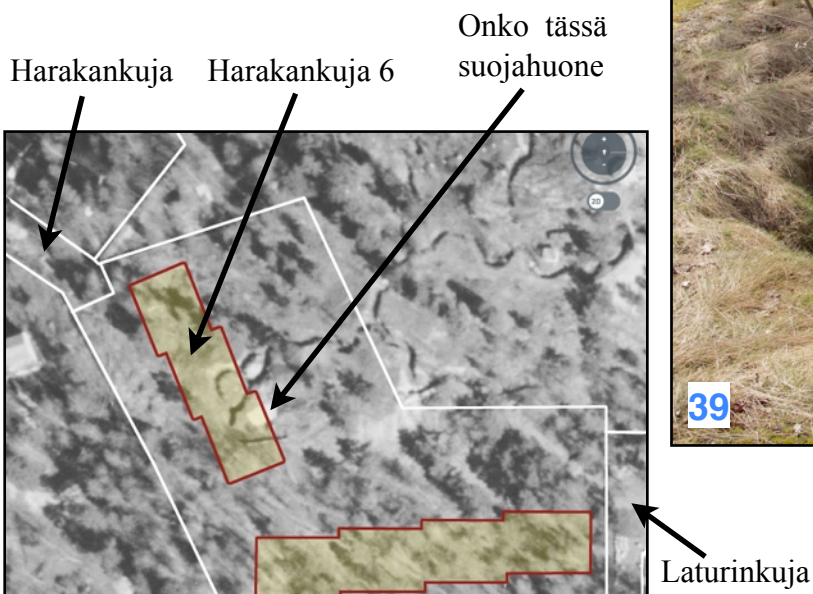
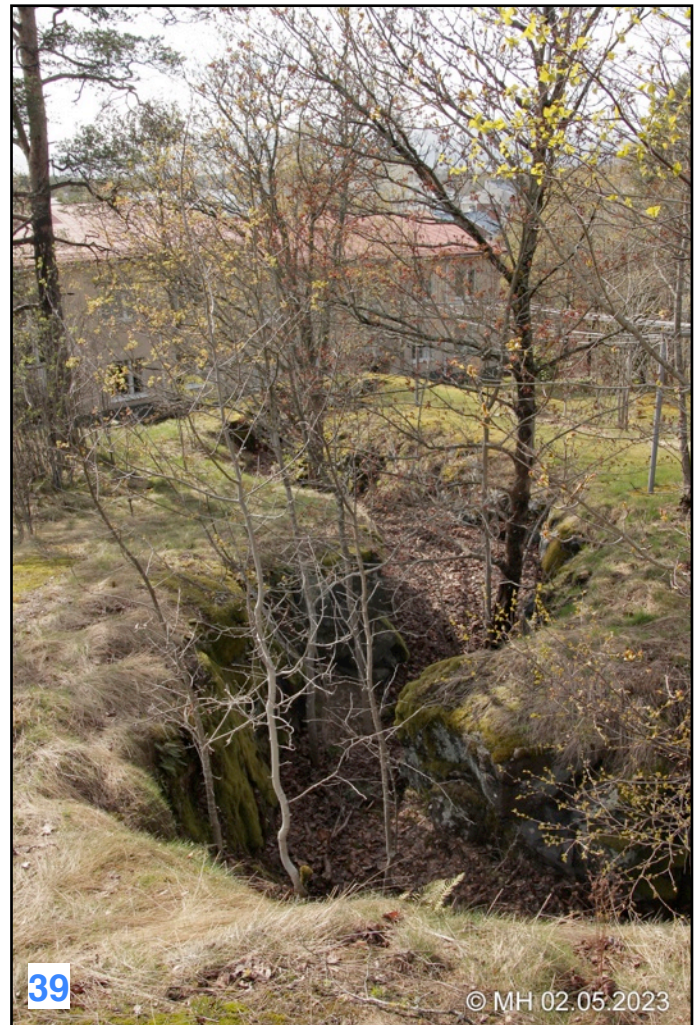
Taisteluhaudan päästä lähtee laskeutumaan käytävä idän suuntaan. Se suuntautuu Laturinkujan päätä kohden ja on osin täytetty sekä laidoiltaan epämääräinen. Laturinkujan päädyn tietämille on ilmeisesti saapunut jonkinlainen huoltoreitti, josta on ollut yhteys tälle käytävälle samoin kuin aikaisemmin kuvatulle etelärinteen suojalle.

Lounaislaidan käytävä päättyy rinnettä alas laskevaan painanteeseen. Onko tässä ollut yhdyskäytävä Laturinkujan päädyn tuntumasta ylös varustuksille. ↓

Lounaiskärki

Ennen etelärinteen taisteluvarustuksia haarrautui vielä yksi käytävä, joka louhittuna laskeutuu muutamalla mutkalla alemmas lännen suuntaan noin 30m kunnes peittyy. Jäljellä olevassa käytävässä ei näy betonirakenteita tai tuliasemien paikkoja. Käytävä päättyy Harakankuja 6 rakennuksen taakse kalliolouhikkoon. Tuon rakennuksen alle on jäänyt ilmakuvien mukaan noin 30m kaarevaa käytävää, joka muistuttaa ampumahautaa. Lisäksi siellä on käytävän takana suojahuoneen kattoa muistuttava vaalea läikkä. Tuo vaalea läikkä näkyy kuvassa täysin samanlaisena kuin aikaisemmin kuvaillun ehjän suojan (**S7**) katto.

Ilmakuva: "kartta.hel.fi" 1943

- ↑ Mäeltä alas suuntaava yhdyskäytävä. Taustalla hämmöttää Harakankuja 6 rakennus jonka alle käytävän pääty on jäänyt.
- ↓ käytävän pääty on jäänyt.

Suojahuone **S8**. Suojan betoninen etuseinä oviaukkoineen lienee myöhempää rakentamista. Vuoden 1920 valokuvassa etuseinä on puutavarasta.

Länsipää

Ehjältä suojalta (**S7**) etelään johtaneelta käytävältä haarautui väylä länsipäähän. Tästä käytävästä on jäljellä vain muutamia metrejä. Se peittyy täysin. Paikalla on ollut huvilarakennus vielä 1990-luvun alkupuolella, tosin aika ränsistynyt jo tuolloin. Nykyään tässä metsikössä kulkee kunnostetut ulkoilureitit. Tuosta huvilasta on jäljellä sokkelikivetystä yhden seinän verran. Tältä kohdalta on Espoon kaupunginmuseolla kuva ”*Forsströmin perhettä retkellä Leppävaaran vallituksilla noin 1920*”. Tuossa vanhassa kuvassa näkyy taustalla kaksi suojahuonetta, jotka on vieläkin ehjinä ja tarkasteltavina (**S8** ja **S9**). Museovirastonkaan kuvassa ei näy yhdyskäytäviä joten saattaa olla ettei niitä tällä kohden ole ollutkaan.

↓ **S8** sisätiloja. Tiilimuuraus on huvilan ajoilta.

↓ **S8** Nähtynä kallion päältä.

← Suojahuone S9. 1991 oli suojan oviaukossa vielä jäljellä siinä olleen verkkoseinän jäänteitä. Sittemmin oven kohta ja sisusta on rai-vattu.

Ensimmäisen suojan (S8) ovea on suojanneet harkkokivimuuratut sivupielet. Toinen suoja (S9) on louhittu kalliokäytävän päähän. Molemmissa suojissa on betonikatto vielä paikallaan mutta alapinnan teräskiskot on poistettu, mikäli niitä on ylipäänsä ollut. 1920 kuvassa näkyy toisen suojan katon alapinnassa hirren päitä. Tästä voisi päätellä katon valetun hirsien varaan. Ehkä seinätkin on olleet hirsipintaisia. Molempien suojien lattiaa peittää kivikko. Seinät on kivipintaiset suoraan louhimisen jäljiltä. Ensimmäisessä suojassa on hieman tiilimuurausta, ilmeisesti huvilan aikaisen kellarina käytön ajalta. Ensimmäisessä suojassa on betonia oviseinällä ja selkeä oven paikka. Seinä on myöhempää perua, sillä 1920 valokuvassa näkyy molempien oviseinien olevan puu/hirsi rakenteisia. Suojien louhitut kuopat on noin 3m suuntaansa.

↓ S9 yläviistosta katsottuna. Töhrjät on ehtineet tännekin.

↓ S9 Sisäänkäynti ja sisätiloja.

62

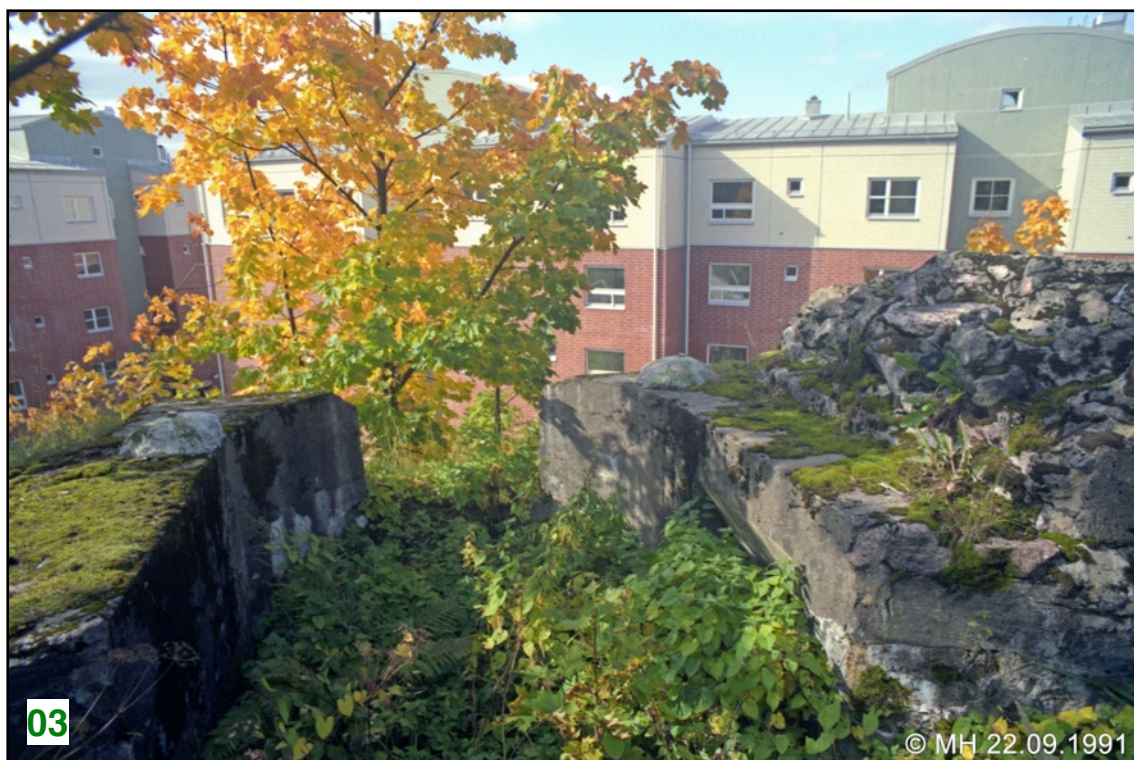
© MH 03.05.2023

Suojien **S8** ja **S9** länsipuolelle jää luonnon muovaama käytävä jossa nykyään kulkee sorastettu, kapea ulkoilureitti. Käytävässä on pieni osuus ampumahautaa ja sitten betonirakenteinen A-tyypin tuliasema (**T3**). Asema on ollut katettu. Tuliaseman vieressä on kallionkoloon kyhätty tähystysasema (**T4**), jossa vain tähystysaukko ympäristöineen on betonirakennetta. Käytävä jatkuu louhittuna muutaman metrin koillisen suuntaan. Sitten jatkuu vain ulkoilureitin sorastettu polku. Onko linnoitevarustukset päättyneet tähän, todennäköisesti on. Tästä on matkaa kohteen XXVIII:8 varustuksiin 50-70m ja paikalla on ollut huvila ja viljelypalsta 1943 ilmakuvaan mukaan. Mitkään kartat tai ilmakuvat ei puolla käytävä yhteyttä tälle välille.

Laturinkallion länsipäässä kulkee kalliolohkareiden välissä polku, joka on osa linnoitekäytävää.

Länsipään käytävässä on toinen koko mäen konekivääriasemista. A-tyypin asema **T3**. ↓

03

© MH 22.09.1991

Länsipäässä on myös kallion koloon rakennettu tähystysasema T4.

Sekä konekivääriasema T3 että tähystysasema T4 katsottuna kallion päältä. Kuvasta saa hyvän käsityksen kuinka jyrkän mäen päällä asemat on ja kuinka hyvä näkyvyys niistä on ollut. ↓

↑ Länsipään käytävä päättyy kallion reunaan. Sorastettu ulkoilutie jatkuu siitä alaspäin.

Loppukommentit

XXVIII:9 on laaja ja kohtuullisen hyvin säilynyt kohde. Kohde on kuitenkin hieman sekava ja huonosti hahmotettavissa. Puolustusvarustuksia on joka ilmansuuntaan, samoin kuin mahdollisia saapumisreittejä. Myös mäen ympärillä ollut huvila-asutus on peittänyt mäen latojen käytäviä ja tiestöä. Kohteen ehjät suojat on hieno asia.

22.05.2023
Mikko Hakala

XXVIII:9

Espoon kaupunginmuseon 1915-1916 Aljakov, kartasta on kohtuullisen hyvin löydettävissä se mitä linnoitteista on jäljellä. Toki kartasta puuttuu asioita. Lieneekö ne vuoden 1917 aikana, eli kartan piirtämisen jälkeen lisätty joitain varustuksia. ➔

